

Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä kätkemisrikosta, luottamusaseman väärinkäyttöä ja velallisen epärehellisyttä koskevien rikoslain säännösten muuttamisesta

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 1994 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 268/1993 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Ilkka Rautio ja vt. lainsäädäntösihteeri Timo Tuominen oikeusministeriöstä, poliisiylitarkastaja Jorma Toivanen sisäasiainministeriöstä, hallitusneuvos Seppo Kiviniemi valtiovarainministeriöstä, ylitarkastaja Juhani Turunen sosiaali- ja terveysministeriöstä, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen oikeuskanslerinvirastosta, pankkitarkastaja Jukka Aaltonen Rahoitustarkastuksesta, rikosylitarkastaja Markku Salminen keskusrikospoliisista, johtaja Erkki Kontkanen Suomen Pankkiyhdistyksestä, apulaisnimismies Heikki Poukka Suomen Nimismiesyhdistyksestä, kaupunginviskaali Antti Pihlajamäki Suomen Kaupunginviskaaliyhdistyksestä, asianajaja Matti Nurmela Suomen Asianajajaliitosta, varapuheenjohtaja, käräjätuomari Markku Leskinen Käräjäoikeustuomariryöstä, varatuomari Gustav Dahlberg Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitosta sekä asiamies Ralf Sunell Suomen Kulttuurirahastosta ja professori Pekka Koskinen, professori Raimo Lahti ja oikeustieteen lisensiaatti (väit.) Heikki Halila.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan kätkemisrikosta, luottamusaseman väärinkäyttöä ja velallisen epärehellisyttä koskevien rikoslain säännösten täydentämistä tai muuttamista talousrikosten torjumiseksi.

Kätkemisrikosta koskevassa säännöksessä (RL 32:1) olevaa esirikosluetteloa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että säännöstä voitaisiin soveltaa myös silloin, kun esirikoksena on velallisen petos, törkeä velallisen petos tai velallisen vilpillisyys.

Luottamusaseman väärinkäytön syyteoikeutta koskevaa säännöstä (RL 36:8) ehdotetaan

muutettavaksi siten, että rikos olisi virallisen syytteen alainen silloin, kun teko kohdistuu julkisen valvonnan alaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön.

Velallisen epärehellisyys (RL 39:9), joka nykyisin on asianomistajarikos, ehdotetaan muutettavaksi virallisen syytteen alaiseksi.

Lisäksi rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi rangaistussäännös törkeästä velallisen epärehellisydestä (RL 39:1 a). Velallisen epärehellisyttä voitaisiin pitää törkeänä, jos velallinen tavoittelee huomattavaa hyötyä, aiheuttaa huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa velkojille tai teko on erityisen suunnitelmallinen ja teko myös kokonaisuutena arvostellen on törkeä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

RL 32:1, kätkemisrikos. Hallituksen esityksen mukaan kätkemisrikoksen mahdollisena esirikoksena olisi mm. velallisen vilpillisyys. Sen tunnusmerkistö kattaa myös tuottamuksellisen toiminnan silloin, kun kysymyksessä on törkeä huolimattomuus.

Ehdotusta on valiokunnassa arvosteltu siltä osin kuin se ulottuu tuottamukselliseen esirikokseen, koska siitä voi aiheutua näytösvaikeuksia ja rikoksen osallisuuteen liittyviä tulkintaongelmia.

Säännösten johdonmukaisuuden säilyttämiseksi huomautus on syytä ottaa varteen. Näin ollen kätkemisrikoksen esirikokseen ei valiokunnan mielestä ole syytä lisätä sellaista velallisen vilpillisyyttä, joka on tehty tuottamuksellisesti.

Valiokunta ehdottaakin pykälän muuttamista siten, että siihen lisätään sana ”tahallisella” sanojen ”velallisen vilpillisyydellä” eteen.

RL 36:8, luottamusaseman väärinkäytön syyte-oikeus. Kaikki valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat puoltaneet virallisen syyttäjän syyte-oikeuden laajentamista nykyisestä, mutta syytevallan laventamisen rajausta ei kaikissa lausunnoissa ole pidetty onnistuneena. Ehdotettu muotoilu on muun muassa nähty arveluttavan väljäksi legaliteettiperiaatteen kannalta.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena on, ettei yhteisöön kohdistuva yleinen valvonta ole riittävää, vaan pykälässä tarkoitettulla julkisella valvonnalla viitataan juuri sen toiminnan valvontaan, jossa luottamusaseman väärinkäyttöön on syyllistytty. Valiokunta, joka pitää tätä perusteluissa esitettyä ajatusta oikeana, katsoo, että sen tulee ehdotettua selkeämmin ilmetä myös pykälän sanamuodosta. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa sitä tarkoittavaa täydennystä lakitekstiin, vaikka säännöksestä tällöin tulee kielellisesti varsin raskas.

Valiokunnan korjausehdotuksen mukaan rikoksen on kohdistuttava julkisen valvonnan alaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön *sen julkisen valvonnan alaisessa toiminnassa*. Tällöin julkisen valvonnan alaisella toiminnalla tarkoitetaan muun muassa sellaisten varojen käyttämistä, johon liittyy julkisen vallan finanssikontrolli, sekä sellaisia viranomaistoimintoja, joita harjoitetaan julkisoikeudellisessa yhdistyksessä, vaikkeivät sen toimihenkilöt olisikaan virkavastuun alaisia.

Johtolause. Rikoslain 32 luvun 1 §:ään on lisätty uusi rahanpesua koskeva 2 momentti vuoden 1994 alussa voimaan tulleella lailla (1304/93). Johtolauseetta on tämän vuoksi tarkistettava niin, että siinä ehdotetaan 32 luvun 1 §:n 1 momentin muuttamista.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain 32 luvun 1 §:n 1 momentti, 36 luvun 8 §:n 2 momentti ja 39 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 24 päivänä elokuuta 1990 annetussa laissa (769/90), ja lisätään lain 39 lukuun uusi 1 a § seuraavasti:

32 luku

Kätkemisrikoksista

1 §

Kätkemisrikos

Joka kätkee, hankkii, ottaa huostaansa tai välittää toiselta varkaus-, kavallus-, ryöstö-, kiristys-, petos-, kiskonta- tai maksuvälinepetosrikoksella taikka velallisen petoksella, törkeällä velallisen petoksella tai *tahallisella* velallisen vilpillisyydellä saatua omaisuutta taikka muulla tavoin ryhtyy sellaiseen omaisuuteen, vaikka tietää, että omaisuus on tällä tavalla saatu, on tuomittava *kätkemisrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

36 luku

Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

8 §

Syyteoikeus

Syyte ilmoitus ei ole kuitenkaan tarpeen luottamusaseman väärinkäytöstä, jos erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamisen tai jos asioiden hoitaminen perustuu lain tai viranomaisen määräykseen tai jos rikoksen on tehnyt asianajaja tai muu henkilö, joka on tehtävässään julkisen valvonnan alainen tai siihen rinnastettavassa asemassa, taikka teko kohdistuu julkisen valvonnan alaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön *sen julkisen valvonnan alaisessa toiminnassa*.

39 luku
Velallisen rikoksista

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

1 a ja 9 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Halonen ja
jäsenet Hassi, Häkämies, Komi, Lehtinen, Luh-

tanen, Mäkelä, Polvi, Rossi, Savela, Seivästö,
Suhola, Tykkyläinen ja Viljanen.
